

تحلیل جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی با استفاده از مدل ترکیبی SWOT و AHP

اکرم خواجه پور^۱، مرتضی دوستی^۲، رسول طاهری^۳، ابوالفضل درویشی^۴

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۸/۰۹، تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۰/۱۵

چکیده

فعالیت گردشگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و پویاترین فعالیت‌ها در جهان مطرح است. به‌طوری که از لحاظ اقتصادی، اشتغال و ارز آوری باعث رونق مناطق مختلف به حساب می‌آید. هدف از پژوهش، تحلیل جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی با استفاده از مدل ترکیبی SWOT و AHP است. این پژوهش توصیفی و روش انجام آن آمیخته (کیفی و کمی) می‌باشد. ابزار انجام پژوهش در مرحله کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و در مرحله کمی، پرسشنامه محقق ساخته بود. جامعه آماری پژوهش شامل کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان می‌باشد. مصاحبه با ۲۰ نفر از جامعه آماری انجام شد و در آن قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها شناسایی شدند. در مرحله کمی از پرسشنامه محقق ساخته و روش AHP برای رتبه‌بندی موارد شناسایی شده، استفاده شد. نتایج نشان داد که مهم‌ترین نقطه قوت، وجود بارگاه امام رضا (ع) و مشهد مقدس در این استان و ضعف آن عدم خصوصی‌سازی و جذب سرمایه‌گذار خصوصی در جهانگردی ورزشی، همچنین مهم‌ترین فرصت‌ها، درآمدزایی همراه با اشتغال‌زایی بیشتر برای مردم، کاهش بیکاری و در بخش تهدید نیز عامل، ضعف در پارامترهای جذب گردشگر امنیت، اسکان و تغذیه می‌باشند. با توجه به نتایج به دست آمده با استفاده از جاذبه‌های گردشگری ورزشی می‌توان ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و کاهش بیکاری داشت.

واژگان کلیدی: گردشگری ورزشی، خراسان رضوی، مدل ترکیبی SWOT و AHP.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت برنامه ریزی ورزشی، دانشگاه مازندران khajehpour2012@gmail.com

^۲ دانشیار، گروه تربیت بدنی، دانشگاه مازندران

^۳ کارشناسی ارشد تربیت بدنی

^۴ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه مازندران

۱. مقدمه

در جهان امروز، پس از صنایع نفت و خودروسازی گردشگری سومین صنعت درآمدزای جهان است (اسدی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲). از این رو بسیاری از کشورها درآمد اصلی خود را از طریق این صنعت به دست می‌آورند (نیشیو^۱، ۲۰۱۳: ۹۳۷). بر اساس گزارش سالیانه سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۱۵، درآمدهای بین‌المللی از طریق گردشگری به رقم ۱۲۴۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۴ رسیده است که ۳۰ درصد در بخش خدمات و ۶ درصد از کل صادرات جهان به گردشگری اختصاص یافته است و در نتیجه تولید ناخالص داخلی ۹ درصد رشد داشته است. این آمار می‌تواند نشان از رشد روزافزون صنعت گردشگری در دنیا داشته باشد (گزارش سالیانه سازمان گردشگری، ۲۰۱۵: ۲). گردشگری علاوه بر تاثیر اقتصادی، امروزه یکی از مسائل مهم در حوزه‌های مختلف دیگر چون اجتماعی، فرهنگی و ارتباطی در سطح جهان است (رضوی و همکاران، ۱۳۹۴). گردشگری باعث ایجاد اشتغال دائم، فصلی و نیمه‌وقت برای نیروی انسانی با تخصص و آموزش می‌باشد و از نرخ بیکاری می‌کاهد (جاوید و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۴). یکی از عوامل جذابیت‌های گردشگری، ورزش است، با این تفاوت که جلب‌کنندگی آن منحصر به فرد می‌باشد. ورزش این قابلیت را دارد که گردشگران زیادی را به خود جلب کند، بنابراین رویدادهای ورزشی، خود نوعی جذابیت محسوب می‌شوند و به عنوان عامل جلب‌کننده گردشگر به شهر یا کشور مقصد عمل می‌کنند (پناهی و آدمی، ۱۳۹۵: ۵۶). گردشگری ورزشی، تلفیقی از دو صنعت گردشگری و ورزش است (شهریاری و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۷). مسافرت‌های ورزشی ۴/۵ تریلیون دلار از سهم گردشگری جهانی را به خود اختصاص داده است و بین ۱ تا ۲ درصد تولید ناخالص ملی^۲ را شامل می‌شود (اصفهان‌ی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۶۰). ایران با دارا بودن جاذبه‌های گردشگری فراوان، از پتانسیل‌های متعددی نیز در زمینه توسعه

گردشگری ورزشی برخوردار است. در همین راستا، هدف از تحقیق حاضر، تحلیل جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی، به عنوان نمونه موردی است.

۲. پیشینه

در این بخش، پاره‌ای از مطالعاتی که در حوزه گردشگری مرتبط با این تحقیق انجام شده است به طور اختصار بیان می‌گردد:

حمیدی و همکاران^۳، (۲۰۱۶) در تجزیه تحلیل خود از گردشگری ورزشی با تاکید بر ورزش‌های آبی (کانوپولو) در شهر مراغه دریافتند که نقاط قوت آن: وجود چشمه‌های آب‌معدنی برای درمان بیماری‌های مختلف، وجود تسهیلات رفاهی و خدمات تفریحی با قیمت مناسب، قابلیت برگزاری مسابقات ملی و بین‌المللی..... است. همچنین نقاط ضعف آن: عدم وجود هتل‌ها و رستوران‌های مناسب برای جذب گردشگران، عدم وجود علاقه بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری، عدم کمک کافی از جانب رسانه برای توسعه این صنعت، عدم آگاهی افراد بومی با ورزش قایق‌سواری و است. فرصت‌های آن شامل: وجود شرایط مناسب برای برگزاری جشنواره‌های استانی، ملی و بین‌المللی، هزینه‌های کمتر در خدمات و منابع انسانی، رشد فعالیت‌های ورزشی مختلف.... و در نهایت تهدیدهای آن شامل: کمبود امکانات برای بخش خصوصی، عدم انسجام و همکاری بین سازمان‌های مختلف، فقدان اعتماد مقامات در توسعه و بهره‌برداری از این صنعت می‌باشد.

آبیا و همکاران^۴ (۲۰۱۵) نقاط ضعف، قوت، تهدید و فرصت‌های گردشگری شهر گلوگاه را مشخص کردند که نقاط قوت آن: وجود مکان‌های تفریحی منحصر به فرد، وجود آب‌وهوای مناسب، وجود محیط زیست مناسب، وجود مناظر و مناطق حفاظت‌شده با حیات وحش متنوع و پوشش گیاهی، وجود ورزش‌های تفریحی مانند کوهنوردی و دوچرخه‌سواری و است.

³ . Hamidi, Chekaniazar, Parvinzad, Sobhani, Sedgh

⁴ . Abya, Khalili, Ebrahimi, & Movahed

¹ . Nishio

² . Gross National Product

وجود آمار در مورد گردشگری ورزشی، عدم هماهنگی بین سازمان‌های درگیر در توسعه گردشگری، وضعیت نامناسب وبسایت‌ها برای رزرو هتل و سایر موارد است. فرصت‌های آن: تنوع آب‌وهوا، وجود مناطق آزاد کیش، قشم و چابهار، وجود جاذبه‌های تاریخی و گردشگری ایران، وجود انواع فرهنگ‌ها و اقوام در ایران، وجود هتل‌ها و امکانات مختلف و است. تهدیدهای آن شامل: روابط سیاسی ایران با دیگر کشورها، تبلیغات کشورهای خارجی در ایران، وجود کشورهای رقیب در گردشگری ورزشی در منطقه مانند ترکیه، عراق و امارات، حمایت سیاسی برای توسعه گردشگری ورزشی می‌باشد.

با تمام مطالعاتی که صورت گرفته، ایران به دلیل دارا بودن شرایط اقلیمی جغرافیایی عالی و همچنین داشتن پتانسیل‌های طبیعی لازم، از جمله غنی‌ترین کشورهای دنیا است که توان جذب گردشگران بسیاری دارد. همچنین استان پهناور خراسان رضوی با توجه به تنوع جغرافیایی، تاریخی، مذهبی و فرهنگی ... و در راس آن‌ها وجود بارگاه مطهر امام هشتم حضرت امام رضا (ع) در مشهد مقدس و توانمندی بالای آن در سیستم حمل و نقل ریلی، هوایی و زمینی همواره مورد توجه زائران و گردشگران داخلی و خارجی کثیری است و از این لحاظ یکی از مستعدترین استان‌های کشور در بخش صنعت گردشگری می‌باشد، به طوری که هر سالانه میلیون‌ها زائر و گردشگر داخلی و خارجی پا به این استان نهاده و از جاذبه‌های متنوع آن بازدید می‌نمایند که منشاء تحولات عظیم اقتصادی در این خط می‌باشند. حدود نیمی از واحدهای اقامتی کشور در این استان واقع شده و به ارائه خدمات به مسافران عزیز می‌پردازند. همچنین با وجود تیم‌های ورزشی و ورزشکاران از استان خراسان رضوی در مسابقات مختلف ملی و بین‌المللی، این استان با کمبودهایی مواجه است. با توجه به پیشرفت ورزش خراسان رضوی در سطح ملی وجود تشکیلات نسبتاً مناسب ورزشی، به نظر می‌رسد این شهر پتانسیل تبدیل شدن به یکی از قطب‌های گردشگری ورزشی در کشور را دارا می‌باشد. بنابراین استان خراسان رضوی

نقاط ضعف آن شامل: سرمای شدید و کوه‌های پوشیده از برف در زمستان، حمل‌ونقل عمومی و وضعیت جاده‌های ضعیف با توجه به کوهستانی بودن منطقه، جاده‌های کوهستانی خطرناک و می‌باشد. فرصت‌های آن: وجود آب و هوای مطلوب در این شهر، زیرساخت‌های مناسب در بخش جاده‌ای و حمل‌ونقل، وجود فرصت مناسب برای توسعه پیاده‌روی، دوچرخه-سواری و ورزش‌های زمستانی و تهدیدهای آن شامل وجود آلودگی در آب و محیط‌زیست، تصادفات جاده‌ای و مرگ‌ومیر گردشگران و ساخت و سازهای غیرمسکونی بخش خصوصی می‌باشد.

اسدی و همکاران، (۲۰۱۵) استان خراسان رضوی برای اینکه بتواند در جذب گردشگر ورزشی به اهداف خود دست یابد باید تمام پارامترهای جذب گردشگر از جمله امنیت، اسکان و تغذیه را در نظر گیرد و آن‌ها را به طور مناسب آماده کند.

(حسین^۱، ۲۰۱۴) در بررسی نقاط ضعف گردشگری ورزشی مصر به این نتایج رسید که شامل: عدم وجود رابطه دوستانه با کشورهای دیگر، نبود امنیت در مصر و عدم سرمایه‌گذاری بخش دولتی و خصوصی، نقاط قوت آن شامل در دسترس بودن عناصر دیگر گردشگری ورزشی مانند سواحل، کوه‌ها و دریاچه‌ها..... و فرصت‌های آن شامل: جدید بودن گردشگری ورزشی در مصر، وجود عناصر گردشگری ورزشی و است. تهدیدهای آن شامل: وجود تنش در منطقه، وجود رقابت با سایر کشورها مانند یونان و قبرس و وجود بحران‌های مالی جهانی و تاثیر آن بر گردشگری ورزشی می‌باشد.

شوشی‌نسب و همکاران^۲، (۲۰۱۳) در مطالعه خود دریافتند که نقاط قوت صنعت گردشگری رویدادهای ورزشی ایران شامل تحقیقات ورزشی گردشگری، برگزاری کنفرانس و سمینارها گردشگری ورزشی، وجود کمیته گردشگری ورزشی تخصصی، برگزاری مسابقات ورزشی برای گروه‌های ویژه (بزرگان، معلولان و است. نقاط ضعف آن شامل: عدم

¹. Mustafa Mahmoud Hussein

². Shooshinasab, Taylor, Moeinfard, & Kazemnejad

در زمینه گردشگری ورزشی هم می‌تواند پیشرفت قابل توجهی داشته باشد؛ به همین دلیل محقق تصمیم گرفته است در این پژوهش به تحلیل جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی بپردازد.

۳. روش‌شناسی

پژوهش حاضر توصیفی و از نظر هدف کاربردی است. همچنین روش انجام آن، آمیخته (کمی و کیفی) می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان خراسان رضوی بودند؛ ابزار انجام مرحله کیفی از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. در این مرحله به شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها پرداخته شد و در مجموع ۲۸ عامل مورد شناسایی قرار گرفت و از دو روش نمونه‌گیری هدفمند در دسترس و گلوله برفی استفاده شد. پس از انجام مصاحبه با ۲۰ نفر، این مرحله به اشیاع نظری رسید و مصاحبه‌ها متوقف شد. هدف از مرحله کمی، وزن‌دهی و رتبه‌بندی متغیرهای شناسایی‌شده در مرحله کیفی بود و برای انجام این عمل از تکنیک AHP (فرآیند تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی) استفاده شد. ابزار پژوهش در مرحله کمی، پرسشنامه محقق‌ساخته بود. در پرسشنامه پس از بررسی ادبیات پیشینه، به مقایسه زوجی بین مولفه‌ها و وزن‌دهی و اولویت‌بندی آن‌ها پرداخته شد.

فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP):

در علم تصمیم‌گیری که در آن انتخاب یک راهکار از بین راهکارهای موجود و یا اولویت‌بندی راهکارها مطرح است، چند سالی است که روشهای "تصمیم‌گیری با شاخص‌های چند گانه «MADM» جای خود را باز کرده‌اند. از این میان روش تحلیل سلسله مراتبی (AHP) بیش از سایر روش‌ها در علم مدیریت مورد استفاده قرار گرفته است. فرآیند تحلیل سلسله مراتبی یکی از معروف‌ترین فنون تصمیم‌گیری چند منظوره است که اولین بار توسط توماس ال ساعتی عراقی الاصل در دهه ۱۹۷۰ ابداع گردید. فرآیند تحلیل سلسله مراتبی منعکس کننده رفتار طبیعی تفکر انسانی است. این تکنیک، مسائل پیچیده را بر اساس آثار متقابل آنها مورد بررسی قرار می‌دهد و آنها را به

شکلی ساده تبدیل کرده به حل آن می‌پردازد. فرایند تحلیل سلسله مراتبی در هنگامی که عمل تصمیم‌گیری با چند گزینه رقیب و معیار تصمیم‌گیری روبروست می‌تواند استفاده گردد. معیارهای مطرح شده می‌تواند کمی و کیفی باشند. اساس این روش تصمیم‌گیری بر مقایسات زوجی نهفته است. تصمیم‌گیرنده با فراهم آوردن درخت سلسله مراتبی تصمیم آغاز می‌کند. درخت سلسله مراتب تصمیم، عوامل مورد مقایسه و گزینه‌های رقیب مورد ارزیابی در تصمیم را نشان می‌دهد. سپس یک سری مقایسات زوجی انجام می‌گیرد. این مقایسات وزن هر یک از فاکتورها را در راستای گزینه‌های رقیب مورد ارزیابی در تصمیم را نشان می‌دهد. در نهایت منطق فرآیند تحلیل سلسله مراتبی به گونه‌ای ماتریس‌های حاصل از مقایسات زوجی را با یکدیگر تلفیق می‌سازد که تصمیم بهینه حاصل آید.

مدل فرایند تحلیل سلسله مراتبی: به-

کارگیری این روش مستلزم چهار قدم عمده زیر می‌باشد: الف) مدل سازی: در این قدم، مسأله و هدف تصمیم‌گیری به صورت سلسله مراتبی از عناصر تصمیم که با هم در ارتباط می‌باشند، استخراج می‌شود. عناصر تصمیم شامل «شاخصهای تصمیم‌گیری» و «گزینه‌های تصمیم» می‌باشد. فرایند تحلیل سلسله مراتبی نیازمند شکستن یک مسأله با چندین شاخص به سلسله مراتبی از سطوح است. سطح بالا بیانگر هدف اصلی فرایند تصمیم‌گیری است. سطح دوم، نشان‌دهنده شاخص‌های عمده و اساسی (که ممکن است به شاخص‌های فرعی و جزئی تر در سطح بعدی شکسته شود) می‌باشد. سطح آخر گزینه‌های تصمیم را ارائه می‌کند (مهرگان، ۱۳۸۳ ص ۱۷۰).

ب) قضاوت ترجیحی (مقایسات زوجی):

انجام مقایساتی بین گزینه‌های مختلف تصمیم، بر اساس هر شاخص و قضاوت در مورد اهمیت شاخص تصمیم با انجام مقایسات زوجی، بعد از طراحی سلسله مراتب مسأله تصمیم، تصمیم‌گیرنده می‌بایست مجموعه ماتریس‌هایی که به طور عددی اهمیت یا ارجحیت نسبی شاخص‌ها را نسبت به یکدیگر و هر

نمونه‌های پژوهش در سنین ۴۱ تا ۵۰ و ۲۵ تا ۳۰ سال (۷ نفر) قرار داشته و کمترین آن مربوط به سنین ۳۱ تا ۴۰ سال (۶ نفر) بود. همچنین حجم بیشتری از نمونه مورد بررسی دارای مدرک فوق لیسانس بودند که تعداد آن‌ها ۹ نفر (۴۵ درصد) می‌باشد. ۱۰ نفر از نمونه تحقیق بیشترین سابقه خدمت (۲۱-۳۰ سال) داشتند و ۸ نفر (۴۰ درصد) دارای سابقه مدیریتی بیشتری (۱۱-۱۵ سال) نسبت به بقیه بودند. رشته تحصیلی همه مصاحبه‌شوندگان، تربیت‌بدنی بود. بعد از پایان مصاحبه‌ها موارد زیر در چهار بخش فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط قوت و نقاط ضعف (SWOT) پیشنهاد شده‌اند:

۱- فرصت‌ها

- ۱) وجود پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی در مشهد (معرفی مشهد بعنوان شهر علمی-ورزشی)
- ۲) وجود مجموعه های آبی در مشهد (سرزمین موج های آبی، پارک ساحلی آفتاب، پارک ایرانیان)
- ۳) در آمد زایی همراه با اشتغال زایی بیشتر برای مردم و کاهش بیکاری
- ۴) بهبود زیر ساخت ها و امکانات موجود از طریق توسعه گردشگری و ...

۲- تهدیدها

- ۱) ضعف در پارامترهای جذب گردشگر : امنیت، اسکان و تغذیه
- ۲) موضوع گردشگری ورزشی با سایر موضوعات گردشگری گره خورده است
- ۳) آگاه نبودن مدیران ورزشی و غیر ورزشی به جاذبه‌های گردشگری ورزشی جهت معرفی آن‌ها
- ۴) نگاه منحصر به فرد به مشهد از لحاظ مذهبی بودن محض آن و ...

۳- قوت‌ها

- ۱) وجود بارگاه شریف و نورانی امام هشتم حضرت علی‌ابن موسی‌الرضا(ع)

گزینه تصمیم را با توجه به شاخص‌ها نسبت به سایر گزینه‌ها اندازه‌گیری می‌نماید، ایجاد کند. این کار با انجام مقایسات دو به دو بین عناصر تصمیم (مقایسه زوجی) و از طریق تخصیص امتیازات عددی که نشان دهنده ارجحیت یا اهمیت بین دو عنصر تصمیم است، صورت می‌گیرد. برای انجام این کار معمولاً از مقایسه گزینه‌ها با شاخص‌های I ام نسبت به گزینه‌ها یا شاخص‌های Z ام استفاده می‌شود

ج) محاسبات وزن‌های نسبی: تعیین وزن

«عناصر تصمیم» نسبت به هم از طریق مجموعه‌ای از محاسبات عددی. قدم بعدی در فرایند تحلیل سلسله مراتبی انجام محاسبات لازم برای تعیین اولویت هر یک از عناصر تصمیم با استفاده از اطلاعات ماتریس‌های مقایسات زوجی است. خلاصه عملیات ریاضی در این مرحله به صورت زیر است: «مجموع اعداد هر ستون از ماتریس مقایسات زوجی را محاسبه کرده، سپس هر عنصر ستون را بر مجموع اعداد آن ستون تقسیم می‌کنیم». ماتریس جدیدی که بدین صورت بدست می‌آید، «ماتریس مقایسات نرمال شده» نامیده می‌شود. میانگین اعداد هر سطر از ماتریس مقایسات نرمال شده را محاسبه می‌کنیم. این میانگین وزن نسبی عناصر تصمیم با سطرهای ماتریس را ارائه می‌کند».

د) ادغام وزن‌های نسبی: به منظور رتبه‌بندی

گزینه‌های تصمیم، در این مرحله بایستی وزن نسبی هر عنصر را در وزن عناصر بالاتر ضرب کرد تا وزن نهایی آن به دست آید. با انجام این مرحله برای هر گزینه، مقدار وزن نهایی است.

۴. یافته‌ها

در این بخش یافته‌های توصیفی و استنباطی تحقیق ارائه می‌شود. در ابتدا کلیه ویژگی‌های فردی نمونه‌ها از لحاظ جنسیت، وضعیت تاهل، سن، میزان تحصیلات، وضعیت شغلی و رشته تحصیلی ارائه شده است. سپس پاسخ‌های استخراج شده از پرسشنامه در بین نمونه آماری، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج این تحقیق نشان داد که ۵۰ درصد از نمونه آماری مرد و ۵۰ درصد زن بودند. اکثریت

۲) امکانات شهری بصورت طبیعی در استان خراسان رضوی

۳) استفاده مردم با سطوح مختلف مالی از امکانات رفاهی، خدماتی مانند: هتل و ارزانی ارزاق عمومی

۴) داشتن فرهنگ خوب و مناسب جهت پذیرش میزبانی مسابقات (عجین بودن با پذیرش میهمان و زائر امام رضا(ع) و ...

۴- ضعفها

۱) مشهد به عنوان پایتخت معنوی و قطب گردشگری بین المللی (روبرو شدن با یکسری محدودیت)

۲) عدم تبلیغات و بازار یابی در داخل و خارج کشور

۳) عدم استفاده مناسب از امکانات به دلیل فرهنگ و ساختار قدیمی پذیرش میزبان

۴) عدم اطلاع رسانی به عموم مردم و دیگر استان های کشور و معرفی مناطق استان و ...

مرحله AHP: در اولویت بندی راهکارهای نتایج بدست آمده بدین گونه بوده است:

در جدول ۱، متغیر وجود بارگاه شریف و نورانی امام هشتم حضرت علی بن موسی الرضا (ع) و مشهد به- عنوان قطب گردشگری جهان اسلام با وزن نسبی ۰/۴۳ بیشترین اهمیت و نیروی کارآمد و تجربه خوب انسانی در زمینه گردشگری و میزبانی در موسسات دولتی (آموزش و پرورش، دانشگاه و اداره کل ورزش و جوانان استان و ...) با وزن نسبی ۰/۰۷۲ دارای کم- ترین اهمیت در بخش قوت های جاذبه های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی از دیدگاه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان خراسان رضوی می باشد.

جدول (۱). نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله مراتبی در بخش قوت ها از دیدگاه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی

ورزش استان خراسان رضوی

رتبه	وزن نسبی	متغیر
۱	۰/۴۳	وجود بارگاه شریف و نورانی امام هشتم حضرت علی بن موسی الرضا (ع) و مشهد به عنوان قطب گردشگری جهان اسلام
۲	۰/۱۱۴	داشتن فرهنگ خوب و مناسب جهت پذیرش میزبانی مسابقات - عجین بودن با پذیرش میهمان و زائر امام رضا (ع) -
۳	۰/۱۱	وجود جاذبه های تاریخی (نیشابور، فردوسی، کلات، طوس، شاندیز و طرقله ...)
۴	۰/۱۰۲	وجود امکانات مصنوعی (دست ساز بشری) مانند: سرزمین موج های آبی، پارک ایرانیان، پارک ساحلی آفتاب، پیست اسکی دولت آباد در زمستان و بهار، صخره نوردی در اخلمد، کلات و قله چمن نزدیک مشهد) که باعث ماندگاری زائر در مشهد حدود ۲ یا ۳ روز می گردد.
۵	۰/۰۹	استفاده مردم با سطوح مختلف مالی از امکانات رفاهی، خدماتی مانند: هتل و ارزانی ارزاق عمومی
۶	۰/۰۸۱	تمایل مدیران ارشد به میزبانی مشهد برای نشست ها، همایش ها و سمینارهای ورزشی به خاطر: الف - وجود مرقد امام هشتم ب- وجود آرامش و آسایش در مشهد برای آب و هوای مناسب در تمام فصول سال ج- گویش مردم مشهدی د- ترافیک آرام و روان
۷	۰/۰۷۲	نیروی کارآمد و تجربه خوب انسانی در زمینه گردشگری و میزبانی در موسسات دولتی (آموزش و پرورش، دانشگاه و اداره کل ورزش و جوانان استان و ...)

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) با وزن نسبی ۰/۰۷۶ در بخش ضعف های جاذبه های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی از دیدگاه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان خراسان رضوی می باشد.

در جدول ۲، بیشترین اهمیت را متغیر عدم خصوصی سازی و جذب سرمایه گذار خصوصی در جهانگردی ورزشی به دلیل نداشتن سند و چشم انداز اختصاصی گردشگری ورزشی با وزن نسبی ۰/۲۳۷ و کمترین اهمیت را عدم وجود رشته گردشگری ورزشی در دانشگاه و عدم امکانات (آزمایشگاهی) و ابزارهای

جدول (۲). نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله مراتبی در بخش ضعف‌ها از دیدگاه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان خراسان رضوی

رتبه	وزن نسبی	متغیر
۱	۰/۲۳۷	عدم خصوصی‌سازی و جذب سرمایه‌گذار خصوصی در جهانگردی ورزشی به دلیل نداشتن سند و چشم‌انداز اختصاصی گردشگری ورزشی
۲	۰/۱۷۸	عدم هماهنگی ارگان‌ها، سازمان‌ها و نهادها در راستای گردشگری بالاخص گردشگری ورزشی (عدم متولی توریسم ورزشی)
۳	۰/۱۵۸	قصور مسئولین و مدیران ارشد در مدیریت و اولویت‌بندی استفاده از فضاهای بکر و طبیعی با فضای مصنوعی (دست‌ساز بشری) بطور کارشناسی
۴	۰/۱۴۵	عدم نیازسنجی گردشگر ورزشی (تمایلات و خواسته‌های توریسم ورزشی) و برنامه‌ریزی برای آن
۵	۰/۱۱	عدم بسترسازی و محدودیت‌های قانونی برای حضور گردشگران ورزشی خارجی بدلیل بودن مشهد به‌عنوان پایتخت معنوی.
۶	۰/۰۹۶	نداشتن دهکده المپیک ورزشی و اردوگاه‌های ورزشی مجهز
۷	۰/۰۷۶	عدم وجود رشته گردشگری ورزشی در دانشگاه و عدم امکانات (آزمایشگاهی) و ابزارهای تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری)

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

در جدول ۳، متغیر درآمدزایی همراه با فرصت‌های جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان اشتغال‌زایی بیشتر برای مردم و کاهش بیکاری با وزن نسبی ۰/۱۷۸ بیشترین اهمیت و نیروهای بسیار قوی و کارآمد در سطح ملی با وزن نسبی ۰/۱۰۷، در بخش

جدول ۳. نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله مراتبی در بخش فرصت‌ها از دیدگاه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان خراسان رضوی

رتبه	وزن نسبی	متغیر
۱	۰/۱۷۸	درآمدزایی همراه با اشتغال‌زایی بیشتر برای مردم و کاهش بیکاری
۲	۰/۱۶۹	بهبود زیرساخت‌ها و امکانات موجود و افزایش ایجاد پارک‌های طبیعی از طریق توسعه گردشگری
۳	۰/۱۳۹	وجود جذابیت‌های گردشگری توسعه‌یافته و قابل توسعه در شهر
۴	۰/۱۳۹	وجود ۲۸ میلیون نفر زائر در سال
۵	۰/۱۳۹	وجود مجموعه‌های آبی در مشهد (سرزمین موج‌های آبی، پارک ساحلی آفتاب و پارک ایرانیان)
۶	۰/۱۲۸	وجود پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی در مشهد (معرفی مشهد بعنوان شهر علمی- ورزشی)
۷	۰/۱۰۷	نیروهای بسیار قوی و کارآمد در سطح ملی

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

در جدول ۴، متغیر ضعف در پارامترهای جذب گردشگر: امنیت، اسکان و تغذیه با وزن نسبی ۰/۲۵۱ بیشترین اهمیت و نداشتن تورهای تخصصی گردشگری ورزشی در سرتاسر ایران دارای کمترین اهمیت و با وزن نسبی ۰/۰۸۵ در بخش تهدیدهای جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی می‌باشد.

جدول ۴. نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله مراتبی در بخش تهدیدها از دیدگاه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان خراسان رضوی

رتبه	وزن نسبی	متغیر
۱	۰/۲۵۱	ضعف در پارامترهای جذب گردشگر: امنیت، اسکان و تغذیه
۲	۰/۲۰۹	نگاه منحصربه‌فرد به مشهد از لحاظ مذهبی بودن محض آن
۳	۰/۱۴۵	عدم تیم داری و باشگاه‌داری بصورت اختصاصی
۴	۰/۱۱۱	آگاه نبودن مدیران ورزشی و غیر ورزشی به جاذبه‌های گردشگری ورزشی جهت معرفی آن‌ها
۵	۰/۱۰۵	آگاه نبودن مردم به آئین‌نامه‌ها و قوانین مربوط به گردشگری ورزشی
۶	۰/۱	موضوع گردشگری ورزشی با سایر موضوعات گردشگری گره‌خورده است
۷	۰/۰۸۵	نداشتن تورهای تخصصی گردشگری ورزشی در سرتاسر ایران

منبع: محاسبات تحقیق حاضر

که مهم‌ترین عامل، جذب گردشگر وجود بارگاه شریف و نورانی امام هشتم حضرت علی بن موسی‌الرضا (ع) و مشهد به‌عنوان قطب گردشگری جهان اسلام است، که با نتیجه مطالعات آبی و همکاران (۲۰۱۵) و غفوریان و صداقتی (۱۳۹۰) همسو می‌باشد. با وجود بارگاه امام رضا در مشهد مقدس، استان خراسان رضوی از لحاظ گردشگری مذهبی دارای گردشگران بسیار زیادی در طول سال می‌باشد و مسئولین از این فرصت ب‌وجود آمده می‌توانند نهایت استفاده را داشته باشند و با وجود گردشگران زیاد، گردشگری ورزشی را در این استان توسعه و ترویج دهند.

عدم خصوصی‌سازی و جذب سرمایه‌گذاری خصوصی جزو ضعف‌های اصلی شمرده شده است. که با نتایج حمیدی و همکاران (۲۰۱۶) و حسین (۲۰۱۴) هم‌سو است. یکی از ضعف‌های گردشگری ورزشی مراغه، عدم وجود علاقه بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری است. با مرور اصل ۴۴ قانون اساسی می‌توان دریافت که نظام گردشگری و گردشگری ورزشی جزء بخش‌هایی قرار می‌گیرد که مطابق قانون اساسی باید در قلمرو بخش خصوصی قرار گیرد. تجربه کشورهای موفق در صنعت گردشگری ورزشی نشان داده است که بیشتر بار اجرایی گردشگری را بخش خصوصی به دوش دارد و دولت‌ها فقط وظیفه‌ی سیاست‌گذاری و پیگیری قوانین را به‌عهده دارند (معین فرد و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳). بخش خصوصی می‌تواند توسعه همه ساختارهای مربوط به گردشگری ورزشی در خراسان رضوی از جمله حمل و نقل، هتل-

نتایج نهایی فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) مهم‌ترین متغیرها در بخش فرصت‌های تحلیل جاذبه‌های گردشگری ورزشی استان خراسان رضوی از دیدگاه کارشناسان، مدیران و اساتید دانشگاهی ورزش استان، متغیر در آمدزایی همراه با اشتغال‌زایی بیشتر برای مردم و کاهش بیکاری با وزن نسبی ۰/۱۷۸ می‌باشد. بعد از آن بهبود زیر ساخت‌ها و امکانات موجود و افزایش ایجاد پارک‌های طبیعی از طریق توسعه گردشگری با وزن نسبی ۰/۱۶۹، وجود جذابیت‌های گردشگری توسعه یافته و قابل توسعه در شهر با وزن نسبی ۰/۱۳۹، وجود ۲۸ میلیون نفر زائر در سال با وزن نسبی ۰/۱۳۹، وجود مجموعه‌های آبی در مشهد (سرزمین موج‌های آبی، پارک ساحلی آفتاب و پارک ایرانیان) با وزن نسبی ۰/۱۳۹، وجود پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی در مشهد (معرفی مشهد به‌عنوان شهر علمی- ورزشی) با وزن نسبی ۰/۱۲۸ و نیروهای بسیار قوی در سطح ملی با وزن نسبی ۰/۱۰۷ قرار دارند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

صنعت گردشگری و گردشگری ورزشی امروزه به تجهیزات و امکانات به روز و مدرن نیازمند است، از طرفی دیگر ایران دارای آثار باستانی، صنایع‌دستی و اماکن مذهبی فراوانی است؛ این ظرفیت‌ها در کنار چهار فصل بودن ایران شرایط مناسبی را برای جذب گردشگر ورزشی به‌وجود آورده است و استان خراسان رضوی نیز به‌دلیل وجود جاذبه‌های فراوان می‌تواند مقصد گردشگران ورزشی باشد. نتایج تحقیق نشان داد

اشتغال‌زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه زیرساخت-ها می‌دانند. ضعف در پاره ای از مناطق در بخش‌هایی برای امنیت گردشگران، اسکان و تغذیه آنها بیان گردید. در بین تهدیدهای شناسایی شده، ضعف در پارامترهای جذب گردشگر: امنیت، اسکان و تغذیه به‌عنوان مهم‌ترین تهدید شناسایی شده بود. این یافته با نتایج تحقیق آبی و همکاران (۲۰۱۵) هم‌سو است.

با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش استان خراسان رضوی در کنار ضعف‌ها و تهدیدها، از قوت‌ها، توانمندی‌ها و فرصت‌های بسیاری برای جذب و ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و کاهش بیکاری برای توسعه گردشگران ورزشی استفاده نمود. این امر در صورتی تحقق پیدا می‌کند که مسئولین با یک برنامه مدون، عملی و تلاش بسیار برای رسیدن به این هدف تلاش کنند؛ بر این اساس پیشنهاد می‌شود که مسئولین ورزش و گردشگری استان به نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های شناسایی شده توجه داشته باشند تا بتوانند این صنعت را در جنبه‌های مختلف توسعه دهند.

ها و محل‌های اسکان، جاذبه‌های گردشگری ورزشی و ... را بر عهده گیرد. در صنعت گردشگری ورزشی بخش دولتی و خصوصی با کمک هم می‌توانند به اهداف مدنظر خود برسند و این صنعت را به یکی از منابع درآمد این استان و در نهایت کشور درآورند.

همچنین با ایجاد درآمدزایی و اشتغال موقعیت مناسبی برای بیشتر مردم ایجاد می‌کند. که با نتایج تحقیق آبی و همکاران (۲۰۱۵)، فانگ و همکاران (۲۰۱۶) هم‌سو است. گردشگری به طور مستقیم ۲۱۲۵۰۰ شغل (۲/۴ درصد کل اشتغال) را به وجود آورده است. گردشگری ورزشی یکی از صنایعی است که برای همه طیف‌های اجتماعی و تخصصی، از محروم‌ترین اقشار تا مدیران و سرمایه‌گذاران ایجاد اشتغال و درآمد می‌کند و کشور ایران و استان خراسان رضوی نیز می‌تواند از این فرصت استفاده بهینه‌ای داشته باشد. اشتغال از طریق گردشگری ورزشی می‌تواند به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم (در بخش کشاورزی، دامداری، خدمات در هتل‌ها، رستوران‌ها، خرده‌فروشی‌ها و ...) به‌وجود آید. بسیاری از کشورها صنعت گردشگری را منبع اصلی درآمد،

منابع

شرقی، پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، شماره ۴ (پیاپی ۱۶)، صص ۶۴-۵۵. جاوید، مجید؛ الماسی، حسن؛ نقی‌پور، بهنام (۱۳۹۴). گردشگری ورزشی و اثرات اقتصادی آن بر جوامع میزبان، مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۳۲، صص ۳۲-۱۳.

شجاعی، وحید؛ تجاری، فرشاد؛ سلیمانی تپه-سری، بهاره؛ دوستی پاشاکلاپی، مرتضی (۱۳۹۱). تحلیل نقاط قوت و ضعف گردشگری استان مازندران، پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، سال هشتم، شماره ۱۵، صص ۳۶-۱۵.

شهریاری، بهمن؛ همتی‌نژاد، مهرعلی؛ ملک اخلاق؛ اسماعیل (۱۳۹۴). شناسایی اتحادهای استراتژیک در توسعه گردشگری ورزشی استان‌های

اسدی، حسن؛ پورنقی، امین؛ افتخاری، ابراهیم؛ فلاحی، احمد (۱۳۹۴). مطالعه‌ی ابعاد عینی امنیت در گردشگری ورزشی ایران و عملکرد سازمان‌های ورزشی در تامین و توسعه آن، نشریه مدیریت ورزشی، دوره ۷، شماره ۱، صص ۱۵-۱.

ام‌اللهی بیوکی، ناهید؛ نظری دهقی، اعظم (۱۳۹۵). اثرات تصویر ذهنی گردشگران شهر اصفهان بر توسعه گردشگری پایدار آن، مطالعات مدیریت گردشگری، سال دهم، شماره ۳۱، صص ۱۲۹-۱۰۳.

اصفهانی، نوشین؛ گودرزی، محمود؛ اسدی، حسن؛ سجادی، نصرالله؛ اسمیت، استیفن (۱۳۸۸). تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه جهانگردی ورزشی داخلی ایران. نشریه مدیریت ورزشی، ۱(۱)، ۱۷۵-۱۵۹.

پناهی، حسین؛ آدمی، معصومه (۱۳۹۵). قابلیت سنجی توسعه گردشگری ورزشی در استان آذربایجان

Gibson, Heather J. (1998). Sport tourism: a critical analysis of research.

Sport management review, 1(1), 45-76.

Gunawan, Joko, & Wahab, Nur Asni. (2016). Health Tourism in Belitung Indonesia: A SWOT Analysis. **Belitung Nursing Journal**, 2(2), 27-30.

Hamidi M, Chekaniazar M, Parvinzad M, Sobhani N, Sedghi A. (2016). Strategic Planning to Develop Sports Tourism of Maragheh with a Focus on Water-Based Sports Mainly Canoepolo. *J. Civil Eng. Urban.*, 6 (1): 01-06.

Hussein, Mostafa Mahmoud. (2014). Sport tourism in Egypt Opportunities and Challenges. **Journal of Tourism and Hospitality Management**, 2(2), 53-64.

Nishio, Tatsuru. (2013). The impact of sports events on inbound tourism in New Zealand. **Asia Pacific Journal of Tourism Research**, 18(8), 934-946.

World Tourism Organization (UNWTO) (2015). United Nations World Tourism Organization, UNWTO Tourism Highlights Edition. Pp: 2.

شمالی ایران، **مطالعات مدیریت ورزشی**، شماره ۳۰، صص ۷۰-۵۵.

غفوریان، مهسا و صداقتی، عاطفه (۱۳۹۰)، بررسی نقش پارکهای آبی در جذب گردشگر برای توسعه اقتصادی شهرها نمونه موردی مجموعه موجهای آبی مشهد، اولین کنفرانس اقتصاد شهری ایران، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، <http://www.civilica.com>

قیامی‌راد، امیر؛ محرم‌زاده، مهرداد؛ حسین‌پور، باقر (۱۳۸۷). رابطه دیدگاه مدیران ورزشی و مدیران گردشگری کشور و عوامل گردشگری ورزشی در ایران، **فصلنامه المپیک**، سال شانزدهم، شماره ۲ (پیاپی ۴۲)، صص ۶۲-۵۱.

محمودی‌یکتا، مهدی؛ ذبیحی، اسماعیل؛ جورابلو، مسعود (۱۳۹۱). تاثیر مولفه‌های گردشگری بر گرایش گردشگران ورزشی به ایران. **نگرش‌های نشریه در جغرافیای انسانی**، سال چهارم، شماره دوم، صص ۱۴۹-۱۳۹.

Abya, H, Khalili, M, Ebrahimi, M, & Movahed, A. (2015). Strategic planning for tourism industry using SWOT and QSPM. **Management Science Letters**, 5(3), 295-300.

Burghelea, Cristina. (2015). Analysis of sustainable tourism (ST) in Romania. **Int. Audit. Risk Manag**, 1, 31-42.

Fang, Bin, Ye, Qiang, & Law, Rob. (2016). Effect of sharing economy on tourism industry employment. **Annals of Tourism Research**, 57, 264-267.